

Botanický komentář k V. dílu seriálu Přírodopisné motivy na komunálních vlajkách

K pátému dílu seriálu Z. Svobody (Živa 2011, 5: 252–256) je třeba doplnit korekci k vlajce obce Řetová, kde by mohlo dojít k výkladu o nesprávném výskytu rostlinného druhu (podotýkám, že vzájemná konzultace mezi mnou a autorem seriálu založená na tom, že místo z autopsie znám, vedla na základě mého nedostatečně vysvětlujícího e-mailu k posunu v komentáři Zbyška Svobody k obr. na str. 254 a textu k němu na str. 255).

Podnět z mé strany spočíval v tom, že stylizované zobrazení dvou exemplářů rostliny na vlajce zmíněné obce je zjevně mařinka vonná (*Asperula odorata*), s příznačnými přesleny úzce obvejčitých listů, běžně rostoucí v okolních lesích s bukem nebo habrem – dnes bývá častěji uváděna v příručkách pod jménem svízel vonný (*Galium odoratum*); oba rody patří do čeledi mořenovitých (*Rubiaceae*). Nejde tedy o mařinku barvířskou (*A. tinctoria*) uvedenou v oficiálním popisu k vlajce. Ta se v tomto území vůbec nevyskytuje – v České republice ji známe z nejteplejších oblastí, kde roste v přirozených teplomilných trávnících nebo křovinatých formacích, její listy jsou čárkovité a uspořádané převážně ve čtyřčetných přeslenech. Autory návrhu patrně svedlo k zmíněné záměně druhové jméno *tinctoria*, tedy barvířská (druh poskytuje červené až oranžové barvivo získávané z oddenků a kořenů), jež známe u řady rostlin tradičně využívaných k barvení především tkanin. Obec

Řetová je skutečně známa tkalcovskou a barvířskou tradicí (viz např. Ottův slovník naučný), klimaticky jde o oblast předurčenou k pěstování lnu a chovu ovcí. Plátno se tu jednak bělilo, jednak se tkaniny barvily tradičně na modro a k výrobě modrého barviva (z listů) se pěstovala žlutě kvetoucí dvouletka (ve srovnání s mařinkou mohutná, až 1 m vysoká) – boryt barvířský (*Isatis tinctoria*) z čeledi brukvovitých (*Brassicaceae*). Tento druh zplňuje také v údolí Řetovského potoka se sporadicky ještě v recentní době vyskytoval. Aby věc nebyla jednoduchá, jeden z více výkladů vzniku jména obce Řetová (Rittow, Ritte, Rzetowa) je odvození od jména barvířské rostliny „rýt“ (případně „rét“). Lidová tvořivost často nakládá s českými jmény velmi lokálně, takže některé výrazy byly a jsou používány i pro více (někdy zcela nepřibuzných) druhů rostlin. Příkladem je i mořena (mařinka, rezeda). Rýt žlutý (*Reseda lutea*) z čeledi rýtovitých (*Resedaceae*), znělou podobou blízko už zmíněného boryt, byl shodou okolností také používán pro výrobu barviva, tentokrát žlutého, obsaženého v celé rostlině, především v její nadzemní části. Pokud chtěla Řetová mít za svůj symbol rostlinu, pak mařinka vonná jako druh typický pro místní lesy vhodná je, ale se zdůvodňujícím textem je to v rozporu, protože nemá nic společného s textilní tradicí barvení, tu zde v minulosti reprezentoval boryt barvířský.

Hroch ze Štvanice pje habešské slonici o zdejším dobytečku.

Lidé, zvířena, buchy i vrazi došli vždycky u mne oblibly, v Čechách se mi ale líbí nejlíp plazi s patolízalskými pohyby! KROKODILA dávno chtěl jsem znáti, když už jeho slzy dávno znám, ženy jimi mohou zalévat, jak občas s bolestí poznávám. ŠKORPION je také chlapík milý, u nás je to oblíbený tvor, proto škorpíme se každou chvílí a známe jen vztek a truc a vzdor. HROZNÝŠ plaz je mezi plazy prima, to ví každý řádný sekundán, slavná vláda plýtvá přímo s nima, aby respekt národům byl dán. CHAMELEON, čtverák s dvojí lící jednou rvavý, jednou utichlý, také u nás čestí politici jeho vůni řádně nachichli. DRAK byl kdysi pohádkovým plazem, který děti strašil dost a dost, dnes se do všech rodin dostal rázem, neboť tchyně, to je skutečnost. UŽOVKA, had luk, lesů i polí neškodnosti je prý paianem, proto plazi na příště ji zvolí Čecháček ministrem krajanem.

Plazů podružných zde plno všude, stačí u nás rozhlédnouti též, dítě proteckní vždycky jím bude a co chvílí o ně zakopneš.

Zištnost, šosáctví je vychovává, v teplých místech jako doma jsou, ať už křičí Hoch! anebo Sláva! páteř vždycky mají plazivou.

Lidé rovni, přímí se jich štítí a jen časem pro grand zábavu pokusí se pár jich odhaliti a šlápnout jim trochu na hlavu.

Z humoristického listu „Kos“ (Zoologická zahrada Praha), číslo 2 z r. 1908.
K článku na str. 296–299 a CI–CII tohoto čísla

Kontaktní údaje pro předplatitele

SEND Předplatné, s.r.o.
P. O. Box 141
140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225
fax: 225 341 425
sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz
www.send.cz

Předplatné na rok 2012

Cena ročního předplatného je 294 Kč, tedy 49 Kč za jedno číslo, cena dvouletého předplatného 568 Kč.

Živa v roce 2012

1	23. 2.
2	26. 4.
3	21. 6.
4	23. 8.
5	18. 10.
6	18. 12.

Anketa

Hlasujte o nejlepší článek ročníku 2011, jehož autor získá cenu čtenářů Živy – Cenu Antonína Friče. Návrhy na ocenění můžete posílat poštou na adresu redakce, elektronicky na e-mailovou adresu ziva@ssc.cas.cz nebo SMS na 739 329 890.

Ze všech došlých hlasů vylosujeme tři výherce, kteří získají předplatné časopisu Živa.

Inzerce

Koupím následující díly z edice Chráněná území ČR: I. Ústecko, II. Zlínsko, III. Liberecko, IV. Pardubicko. Karel Doležel, tel.: 777 935 125; e-mail: k.dolezel@volny.cz